

A photograph of a forest with tall, thin trees and green foliage, serving as a background for the top part of the slide.

Vesistöjen yleiset kasvivieraslajit – kokemuksia poistokäytännöistä

Satavesi – Eurajoki-Lapijoki –työryhmän kokous 4.4.2024

Henna Ryömä, asiantuntija, Pyhäjärvi-instituutti

Yleisimmät kasvivieraslajit

- Jättipalsami
- Kanadan vesirutto
- Isosorsimo
- Isokiertö
- Jättiputki
- Lammikki
- Lupiini
- Kurtturuusu

Vieraslajien ongelmatiikkaa

- Vieraslajeista ja vieraskasveista puhutaan ja kirjoitetaan enenevässä määrin. Runsas termistö saattaa hämmentää ja tieto vieraslajeista, niiden haitoista ja hävittämisestä tai leviämisen rajoittamisesta voi olla vähäistä tai väärää.
  - **Vieraslaji** = Laji (kasvi, eläin tai muu vastaava), joka on ihmistoiminnan seurauksena levinnyt uudelle alueelle
  - **Vieraskasvi** = kasvilaji, joka ovat levinneet alkuperäiseltä levinneisyysalueeltaan ihmisen toiminnan seurauksena uusille alueille.
  - **Haitallinen vieraslaji** = selkeitä haittoja aiheuttava vierasperäinen laji
  - **Tulokaslaji** = maahamme äskettäin (parin viime vuosisadan aikana) itse levittäytynyt eliölaji, joka on levinnyt uusille alueille esimerkiksi tuulten ja meriveden mukana
- Monet vieraslajit leviävät ja ovat jo levinneet puutarhajätteen mukana. Älä koskaan vie puutarhajätettä luontoon!
- Haitalliset vieraskasvit menestyvät ja leviävät uudessa elinympäristössään aiheuttaen vakavaa vahinkoa alkuperäislajeille, ekosysteemeille, viljelykasveille sekä metsätaloudelle. Ne voivat myös levittää tauteja, estää luonnon virkistyskäyttöä ja alentaa kiinteistöjen arvoa.

Jättipalsami

- Jättipalsami on haitallinen vieraslaji koko EU:n alueella.
- Tyypillisesti jättipalsami valtaa kosteita alueita, kuten ojanvarsia.
- Kasvilla on heikot juuret, jotka eivät sido maaperää ojanvarsilla, jolloin eroosiovaikutukset näkyvät alapuolisissa vesistöissä.
- Kasvi on yksivuotinen ja se leviää tehokkaasti siemenistä, jotka sinkoutuvat kauas kypsistä paloista.
- Älä sekoita lehtopalsamiin.

Kokemuksia poistosta

- Torjunnassa tärkeintä on estää siementen pääsy maahan.
- Kohtalaisia esiintymiä tai yksittäisiä kasveja voi **kitkeä juurineen** ennen kukintaa ja siementen kehittymistä.
- **Kasvijäte** kasataan kitkentäpaikalle yhteen kasaan ja tallotaan tiiviiksi tai toimitetaan alueen jäteasemalle tai polttoon.
- Laajemmat esiintymät voidaan **niittää** esimerkiksi raivaussahalla. Niitto tulee kuitenkin toistaa n. kolme kertaa kesän aikana, sillä kasvi lähtee herkästi uuteen kasvuun.
- **Torjuntaa on myös jatkettava useana vuonna peräkkäin.** Siemen ei kuitenkaan ole kovin pitkäikäinen, vain 1-5 vuotta kasvupaikasta riippuen. Ojanvarsilla torjuntaa haastaa mm. jyrkät penkereet sekä puuvartinen kasvillisuus, jonka seassa kasvia voi esiintyä.
- Kasvia voidaan torjua myös **laiduntamalla**.
- Pyhäjärvi-instituutin hankkeissa on toteutettu poiston pilotointia pääasiassa nyppimällä juurineen sekä kukintavaiheessa, että varhaisessa kasvuvaiheessa. Lisäksi kasvustoa on niitetty viikatteella tai raivaussahalla. Yksi alue on raivattu ulkopuolisen urakoitsijan toimesta. Pääsääntöisesti torjuntaa on kuitenkin tehty talkoovoimin.

Kanadanvesirutto

(*Elodea canadensis*)

- Kanadanvesirutto on alun perin pohjoisamerikkalainen laji, joka on levinnyt Eurooppaan ja Suomeenkin jo 1800-luvulla.
- Se on tummanvihreä, runsaasti haarova kokonaan vedessä elävä kasvi.
- Etelä-Suomessa laji on vakiintunut jo hyvin monessa vesistössä ja sen levinneisyys laajenee myös pohjoisessa, esimerkiksi Koillismaalla.
- Runsaana esiintyessään sen kasvusto valtaa matalia lahtia, vie elintilaa alkuperäiskasveilta ja haittaa esimerkiksi veneilyä. Runsas esiintymä myös muuttaa veden ravinnekiertoa.
- Vesirutto on tehokas lisääntymään pienistäkin kasvinpaloista ja se leviää helposti ihmisten toimien välityksellä niittojen vuoksi tai pyydyksissä ja veneissä. Torjunta onkin tehtävä siten että kasvinpalasia ei karkaa ympäristöön.
- Vesiruttoa ei pysty kokonaan poistamaan, mutta olisi tärkeää rajoittaa sen esiintymiä ja leviämistä uusiin vesistöihin.
- Kanadanvesirutto on luokiteltu kansallisesti haitalliseksi vieraslajiksi.

Kokemuksia poistosta

- Tehokasta hävittämiskeinoa vesirutolle ei toistaiseksi tunneta.
- Tärkeintä olisi estää vesiruton leviäminen alueille, joilla kasvia ei vielä esiinny. Esimerkiksi pyydysten, veneiden ja välineiden puhtauteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota.
- Vesirutolla ei ole varsinaisia juuria, ja se lisääntyy pienistäkin kasvin palasista.
- Pyhäjärvi-instituutin poiston pilotointi toteutettiin käyttämällä **raivausnuotta**.
  - Siinä vesiruton versoja ei yleensä tarvitse leikata, eikä kasvinpalasia irtoa ja leviää vesistöön niin paljon.
  - Menetelmällä saadaan poistettua runsaasti kasvillisuutta ja se on suhteellisen edullinen.
  - Raivausnuottaus edellyttää, että vesirutto ei ole tiukasti kiinni pohjassa.
  - Parhaiten se sopii loppukesällä pintaan nousseiden kasvustojen poistoon, mutta myös talvehtineiden versojen poisto alkukesällä voi olla tehokasta.

- Vesiruttoa voidaan poistaa myös **keräävällä niittokoneella**.
  - Siinä kuitenkin irtoaa todennäköisesti runsaammin kasvinpalasia, joten vesiruton leviämiskasvi on suuri.
  - Leviämistä voidaan ehkäistä eristämällä poistoalue suodatinkankaalla muusta vesistöstä.
  - Niitetystä kasvimaasta ehtii vapautua runsaasti ravinteikasta vettä ennen sen saamista rantaan. Menetelmä on raivausnuottausta kalliimpi.
- **Pienimuotoista vesiruton poistoa voi tehdä esimerkiksi omassa rannassa.**
  - Jos vesiruttoa poistetaan tai niitetään koneellisesti, on siitä ilmoitettava 30 vuorokautta ennen ELY-keskukseen ja vesialueen omistajalle.
  - Laajaan vesikasvien niittoon saatetaan tarvita aluehallintoviraston lupa.
- Parhaita tuloksia saadaan toistamalla **kasvillisuuden poisto useana vuotena peräkkäin ja yhdistämällä erilaisia torjuntatoimia**. Oleellista vesiruton torjunnassa on myös vähentää ulkoista ravinnekuormitusta tai esimerkiksi hoitokalastuksen avulla poistaa ravinteita.

Isosorsimo

- Isosorsimo on 1-2,5 m korkea monivuotinen heinäkasvi.
- Vahvajuurakkoisena se syrjäyttää luontaisia rantakasveja ja muuttaa elinympäristöä yksipuoliseksi.
- Isosorsimo aiheuttaa umpeenkasvua kasvamalla mattona lammen tai joen pinnalle. Kasvustosta voi irrota suuriakin kelluvia lauttoja, jotka kulkeutuvat uusille alueille sekä aiheuttavat vaaraa vesiliikenteelle.
- Älä sekoita näihin: ojasorsimo, järvikaisla, järvikorte, järviruoko, piuru

Kokemuksia poistosta

- Tehokkainta on torjunta **kitkemällä juurineen ja kaikkine kasvinosineen**.
- **Siemenet eivät tuhoudu kompostoimalla**.
- **Peittäminen** auttaa kasvuston tukahduttamisessa.
  - Kasvustojen peittämisen pressuilla on todettu tukahduttavan kasvustoa. Peittämisen vaikutukset ovat sitä tehokkaampia, mitä useamman kasvukauden pressuja käytetään.
  - Huomioitavaa on, että kasvusto lähtee helposti kasvuun pressujen reuna-alueilla ja saumakohdissa, mikäli kasville on valoa saatavilla.
  - Myös sitkeä juurakko saattaa lähteä uudelleen kasvuun, joten käsiteltyä aluetta tulee tarkkailla.
- Isompien kasvustojen poisto edellyttää **ruoppausta**.
- **Niittäminen** on yksi keino taannuttaa isosorsimokasvustoa.
  - Se ei ole kovin tehokas toimenpide poistamaan kasvia, mutta niittämisen avulla vähennetään siemenestä tapahtuvaa leviämistä.
  - Kelluvia lauttoja on hankala niittää tavallisilla niittokoneilla, joissa leikkuuterä on veden alla.
- Torjuntakohteissa alkuperäisen kasvilajiston palautumista alueelle voidaan nopeuttaa **istuttamalla kotoperäisiä kasveja tai kylvämällä** alueelle kotoperäisten kasvien siemeniä.
- Suomessa testattuja torjuntatoimia ovat myös: kuuma vesi/höyry

Lisätietoa

- <http://www.vieraslajit.fi/>
- https://www.vesijarvi.fi/wp-content/uploads/Vieraslajiesite_2022.06.16_nettiin.pdf
- <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.39158> (lisätietoa jättipalsamista)
- <https://pyhajarvi-instituutti.fi/wp-content/uploads/2022/11/Jattipalsami.pdf>
- <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.40119> (lisätietoa kanadanvesirutosta)
- <https://pyhajarvi-instituutti.fi/wp-content/uploads/2022/11/Kanadanvesirutto.pdf>
- <https://www.syke.fi/hankkeet/elodea>
- <https://www.vanajavesi.fi/isosorsimo/>
- <https://vieraslajit.fi/lajit/MX.40510> (lisätietoa isosorsimosta)
- <https://pyhajarvi-instituutti.fi/wp-content/uploads/2022/11/Isosorsimo.pdf>
- <https://pyhajarvi-instituutti.fi/julkaisu/isosorsimon-niitto-ja-hoito-ohjeistus-ylaneenjoella/>
- <https://www.youtube.com/watch?v=o-SYxQLzeKo&t=51s> (Järviruoko, piuru vai haitallinen isosorsimo, LUVY)
- <https://www.vesientila.fi/vesistokunnostus/puutarhanhoito/isosorsimo/>
- <https://www.pyhajarvi-instituutti.fi/blogi/index.php/2023/11/27/hola-ylaneenjoki-vapise-isosorsimo/>
- <https://pyhajarvi-instituutti.fi/wp-content/uploads/2022/11/Karhunkoynnos-eli-isokierro.pdf>
- <https://pyhajarvi-instituutti.fi/wp-content/uploads/2022/11/Komealupiini.pdf>
- <https://pyhajarvi-instituutti.fi/wp-content/uploads/2022/11/Jattiputki.pdf>
- <https://pyhajarvi-instituutti.fi/julkaisu/luonnonmukaiset-ratkaisut-vesienhoidossa/>

